

KŪNO KULTŪROS IR KITŲ SPECIALYBIŲ MOKYTOJŲ SOCIALINIO BENDRAVIMO NUOSTATOS

Laimutė Kardelienė

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Laimutė Kardelienė. Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė, einanti profesorės pareigas Lietuvos kūno kultūros akademijos Sveikatos ir fizinio aktyvumo katedroje. LKKA Socialinių kūno kultūros ir sporto tyrimų laboratorijos vyriausioji mokslo darbuotoja. Mokslinių tyrimų kryptys: profesinis identitetas, profesinė komunikacija; sveikatos sociologija.

SANTRAUKA

Moksliniai tyrimai apie įvairių specialybių mokytojų statuso svarbą rodo, kad mokytojai vertinami skirtingai. Neegzaminuojami dalykai edukacinėje sistemoje vertinami prasčiau, nes jie yra periferiniai mokyklos pagrindinės instrumentinės funkcijos atžvilgiu. Teigiama, kad mokyklos direktoriai skatina kūno kultūros mokytojų ribiškumo idėją, nes pritaria kitų dalykų mokytojų nuomonei, kad mokykloje kūno kultūros mokytojams tenka (ir skiriama) mažesnė atsakomybė. Tokia situacija dažnai kelia tarp mokytojų įtampą, kuri trikdo bendravimą ir iš dalies lemia mokytojų vyrų, ypač kūno kultūros specialistų, atsitraukimą iš pedagoginės veiklos. Tyrimo tikslas — atskleisti kūno kultūros ir kitų specialybių mokytojų socialinio bendravimo nuostatos ypatumus profesinio identiteto perspektyvoje.

Lyginamojo pobūdžio studijoje sukonstruota netikimybinė 108 asmenų imtis, iš kurių 24,3% vyrai ir 75,7% moterys. Tiriamieji atsitiktinai parinkti iš Kauno miesto vidurinių mokyklų. Jų socialinio bendravimo nuostatai atskleisti taikytas V. V. Boiko apklausos raštu metodas.

Tyrimu nustatyta, kad kūno kultūros mokytojams, lyginant su kitų specialybių mokytojais, būdingesnė neigiama socialinio bendravimo nuostata. Neigiamesnė vyrų nei moterų socialinio bendravimo nuostata gali būti susijusi su biologiniais veiksniais (galvos smegenų kairiojo pusrutulio veikla) ir tradiciškai suvokiamu vyro instrumentiniu vaidmeniu. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad kūno kultūros mokytojų, ypač vyrų, santykiai su kolegomis, mokiniais ir jų tėvais iš dalies nėra geri dėl žemo pedagogo profesijos prestižo vartotojiškoje visuomenėje.

Raktažodžiai: kūno kultūros mokytojų nuostata, bendravimas, socialinės situacijos, vyro instrumentinis vaidmuo, pedagogo profesijos prestižas.

IVADAS

Įvairių specialybių mokytojų statuso svarbos moksliniai tyrimai (Hargreaves, 1999; *Geriau- si mokiniai renka savo geriausius mokytojus*, 2003; Panczyk, 2005) rodo, kad mokytojai vertinami skirtingai. Neegzaminuojami dalykai edukacinėje sistemoje vertinami prasčiau, nes jie yra periferiniai mokyklos pagrindinės instrumentinės funkcijos atžvilgiu. Dėl to smunka statusas tų mokytojų, kurie yra neakademinių mokomųjų dalykų specialistai. Tyrimų duomenimis, mokiniai labiau-

siai vertina kalbų ir matematikos mokytojus, prasčiau — antros šiuolaikinės kalbos mokytojus, dar blogiau — specialiųjų dalykų mokytojus, tarp kurių kūno kultūros mokytojų statusas vienas žemiausių, ir dar prasčiau — pradinių klasių mokytojus ir ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojus (Hendry, 1975; Silverman, Subramaniam, 1999).

Lietuvoje, lyginant 2002 ir 2003 metų apklausų apie geriausiųjų mokytojų pasiskirstymą pagal dėstomus dalykus rezultatus, tendencijos išlieka tos

pačios — daugiausia balsų tiek tėvai, tiek mokiniai skyrė matematikos, lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams (*Geriausios mokiniai renka savo geriausius mokytojus*, 2003). Pirmame penketuke išlieka tie patys mokomieji dalykai: matematika, lietuvių kalba ir literatūra, istorija, fizika ir anglų kalba. Tokia pat tendencija išryškėjo ir 2006 m. tyrimo metu (Turauskas, 2006).

Kai kurie tyrėjai (Tjeerdsma, 1999; Laker, 2000) nustatė: kūno kultūros ir akademinis dalykus dėstantys mokytojai pritaria, kad kūno kultūros dalyko prestižas priklauso nuo mokyklos sporto komandų sėkmės. Aiškinama, kad elitinės vertybės yra persmelkusios visą švietimo sistemą, vadinasi, toks požiūris nėra būdingas tik kalbant apie kūno kultūros, kaip mokomojo dalyko, svarbą. Kolegos kūno kultūros mokytojus vertina kaip socialiai orientuotus, kurie geba mokinius sudominti, suburti ir mano, kad šie mokytojai gali teigiamai veikti moksleivių socialinę raidą. Todėl, pasak direktorių, jie vertinami kaip gabūs specialistai, tikintis, kad mokykloje atliks ir drausminamąją funkciją (Laker, 2000; Beighle, Pangrazi, 2002; Сиваков, 2004). Dažnai mokyklos direktoriai skatina ribiškumo idėją, nes pritaria kitų mokytojų nuomonei, kad mokykloje kūno kultūros mokytojams tenka (ir skiriama) mažesnė atsakomybė. Tuo pat metu kolegos, rūpindamiesi mokyklos (ir savo pačių) prestižu, nori, kad kūno kultūros mokytojas taip treniruotų komandas, kad galėtų prisidėti prie mokyklos įvaizdžio gerinimo. Atskleista kolegų pozicija dėl kūno kultūros mokytojo vaidmenų, kai administracija skiria drausmintoją vaidmenį, o kiti mokytojai — trenerio (sportininko), dažnai tampa priemone, kuri kelia įtampą tarp kūno kultūros ir kitų specialybių mokytojų, ir instrumentu, trikdančiu kūno kultūros mokytojo bendravimą vietos bei profesinėje bendruomenėje.

Čia tiktų priminti visuomenės požiūrį į sportininką, iš dalies ir į kūno kultūros mokytoją, kurį mokyklos bendruomenė mato kaip trenerį, sportininką, o ne kaip ugdytoją. Dažnai manoma, kad sportininkas — tai dažniau išlavinti raumenys, nei mąstymas (Столяров, Самусенкова, 1996), todėl kūno kultūros mokytojai nepatenkinti bendradarbiavimu su kitų specialybių mokytojais, juos slegia tokie reiškiniai kaip jų sekimas (ar priežiūra), homofobija (Macdonald, 1999). Taip gali susiformuoti neigiamesnė jų socialinio bendravimo nuostata nei kitų specialybių mokytojų. Norint patikrinti šią prielaidą atliktas tyrimas, kuriuo keltas toks **problematis klausimas**: kokia kūno kultūros ir kitų specialybių mokytojų socialinio bendravimo nuostata?

Tyrimo tikslas — atskleisti kūno kultūros ir kitų specialybių mokytojų socialinio bendravimo nuostatos ypatumus.

TYRIMO METODIKA

Tiriamieji. Norint palyginti kūno kultūros mokytojų ir kitų specialybių mokytojų socialinio bendravimo nuostatas, sukonstruota netikimybinė imtis iš 108 asmenų, iš kurių 24,3% buvo vyrai ir 75,7% moterys, o tiriamųjų amžiaus vidurkis — $38,29 \pm 0,8$ metų (vyrų — $41,2 \pm 1,6$; moterų — $37,3 \pm 0,96$). Tiriamieji atsitiktinai parinkti iš Kauno miesto vidurinių mokyklų, proporcingai skirstant į tris grupes: pradinių klasių mokytojai ($n = 36$); kūno kultūros mokytojai ($n = 36$); kitų dalykų mokytojai ($n = 36$).

Tyrimo metodas. Tiriamųjų socialinio bendravimo nuostatai atskleisti taikytas V. V. Boiko apklausos raštu metodas (Бойко, 2000). Klausimyną sudaro penkios teiginių skalės:

1. Neatskleistas žiaurumas bendraujant su žmonėmis ir sprendžiant apie juos, t. y. koks tiriamojo asmens požiūris į bendravimo situacijos dalyvius.
2. Atviras žiaurumas santykiuose su žmonėmis.
3. Pagrįstas negatyvus požiūris į žmones, ypač apie juos samprotaujant.
4. Niurzgėjimas, kai asmuo perdėtai neigiamai vertina negatyvius bendravimo ir socialinio gyvenimo faktus.
5. Negatyvi bendravimo su aplinkiniais patirtis.

Kiekvienam atskiros skalės teiginiui skiriamas atitinkamas balas už atsakymo variantą — *sutinku* arba *nesutinku*. Bendra visų skalių teiginių įvertinimo suma — 100 balų. Jei tiriamojo asmens surinkta balų suma didesnė nei vidutinis visos grupės balas, vadinasi, jo socialinio bendravimo nuostata yra neigiama.

Tyrimo procedūros. Kiekvienas tyrimo dalyvis buvo supažindintas su klausimyno pildymo instrukcija. Vadovautasi apklausos etiniais ir teisiniais principais. Kadangi asmeniškai bendrauta su mokytojais, tai užpildytą klausimyną iš tiriamųjų buvo galima gauti iš karto.

Statistinė analizė. Tyrimo duomenims apskaičiuoti taikyti aprašomosios statistikos metodai ir statistinio reikšmingumo kriterijai. Norint nustatyti duomenų skirtumų tarp grupių statistinį reikšmingumą taikytas Studento *t* testas ir *chi* kvadrato kriterijus. Rezultatai įvardyti statistiškai reikšmingais, kai paklaidos tikimybė $p \leq 0,05$, esant 95% patikimumui.

REZULTATAI

Tyrimo duomenimis, vidutinis tirtų asmenų socialinio bendravimo nuostatos balas — $47,19 \pm 1,6$. Pagal suminį socialinio bendravimo nuostatos balą tarp kitų specialybių mokytojų neigiamos nuostatos išsiskiria kūno kultūros mokytojai (žr. 1 lent.).

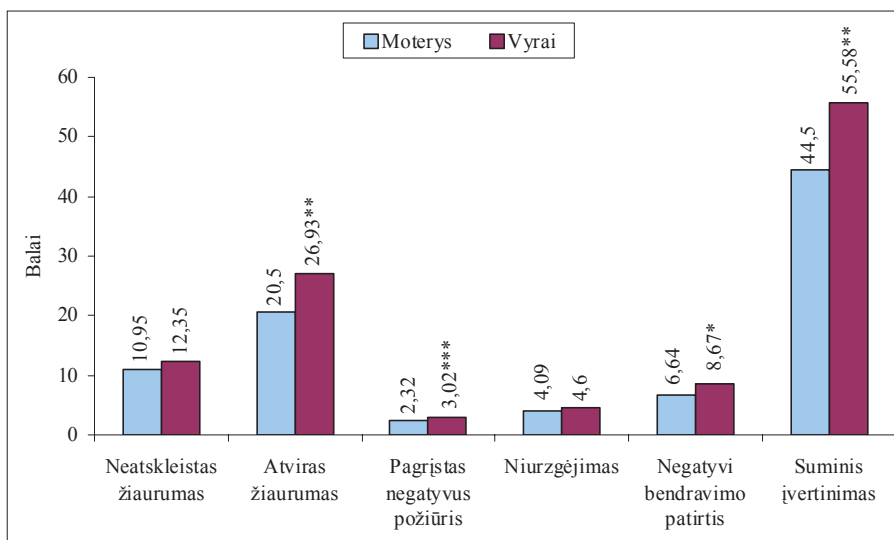
Kūno kultūros mokytojams dažniau nei kitiems būdingas neatskleistas ir atviras žiaurumas bendraujant su žmonėmis ir tokie bendravimo ypatumai kaip negatyvus požiūris į kitus, niurzgėjimas ir negatyvi bendravimo patirtis. Pagal šiuos komponentus išsiskiria ir kitų specialybių mokytojai, nors jų socialinio bendravimo nuostatos suminis balas buvo kiek mažesnis nei kūno kultūros mokytojų. Mažiau neigiamos socialinio bendravimo nuostatos būdingos pradinėms klasių mokytojams. Pastarieji iš kitų tiriamųjų išsiskyrė kaip turintys teigiamą neatskleisto ir atviro

žiaurumo bendraujant su kitais žmonėmis, pozityvaus požiūrio į kitus nuostata. Visgi nors paminti skirtumai, nusakantys tirtų grupių socialinio bendravimo nuostatas, yra statistiškai reikšmingi, jie dėl nedidelės tiriamųjų imties leidžia kelti tik darbinės hipotezes apie tokių nuostatų skirtumus visoje tirtųjų populiacijoje.

Dauguma tiriamųjų buvo moterys, tačiau 43 vyrų grupė leidžia preliminariai tikėtis duomenų skirtumo lyties požiūriu (žr. pav.).

Iš paveiklo matyti, kad beveik visi socialinio bendravimo nuostatos požymiai (išskyrus neatskleistą žiaurumą ir niurzgėjimą) skiriasi pagal lytį. Ryškus šios nuostatos bendro įvertinimo balų skirtumas rodo, kad moterims rečiau nei vyrams būdinga neigiama socialinio bendravimo nuostata. Suskirsčius tiriamuosius pagal lytį į neigiamos (suminis balas didesnis nei 47) ir teigiamos (suminis balas mažesnis arba lygus 47 balams) socialinio bendravimo nuostatos grupes pastebėta, kad į nei-

Pav. Socialinio bendravimo nuostatos kintamieji ir jų balų vidurkiai vyrų ir moterų grupėse

Pastaba. * — $p < 0,05$; ** — $p < 0,01$; *** — $p < 0,001$, lyginant vyrų ir moterų duomenis.

1 lentelė. Socialinio bendravimo nuostatos balų vidurkiai (SP) skirtingų tiriamųjų grupėse

Pastaba. SP — standartinė paklaida; PI — pasikliautinis intervalas; $F = 4,3$; $l. l. = 4,0$; $p < 0,002$.

Tiriamųjų grupės	Įvertinimo balas	95% PI
Pradinėms klasių mokytojams	$39,42 \pm 3,57$	32,16—46,67
Kūno kultūros mokytojams	$52,67 \pm 3,57$	45,41—59,92
Kitų dalykų mokytojams	$49,00 \pm 2,96$	42,98—55,02

2 lentelė. Socialinio bendravimo nuostatos komponentų raiška tiriamųjų grupėse pagal lytį (%)

Pastaba. * — $p < 0,05$, lyginant vyrų ir moterų duomenis.

Nuostatos komponentai	Komponentų raiška			
	Teigiamesnė		Neigiamesnė	
	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys
Neatskleistas žiaurumas	41,9	53,7	58,1	46,3
Atviras žiaurumas	39,5	54,5	60,5	45,5
Pagrįstas negatyvus požiūris į kitus	37,2	52,2	62,8	47,8
Niurzgėjimas	48,8	65,7*	51,2	34,3
Negatyvi bendravimo patirtis	25,6	41,0	74,4	59,0

giamos nuostatos grupę patenka daugiau vyrų nei moterų (atitinkamai 86,0 ir 67,9%; $p < 0,02$). Taip tiriamieji suskirstyti ir pagal atskirus socialinio bendravimo nuostatos komponentus (žr. 2 lent.). Tiriamieji, kurių vieno ar kito nuostatos komponento raiška buvo didesnė už grupės vidurkį, vertinti kaip turintys neigiamesnę nuostatą to ar kito komponento atžvilgiu, ir atvirksčiai.

Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad statistinio reikšmingumo požiūriu labiausiai skiriasi tokia socialinio bendravimo vyrų ir moterų nuostata kaip niurzgėjimas, kuris būdingesnis tirtiems vyrams. Gautas panašus procentinės išraiškos skirtumas ir kitų nuostatos dėl komunikacijos komponentų atžvilgiu, ir tai patvirtina neigiamesnę vyrų komunikacijos nuostatą.

REZULTATŲ APTARIMAS

Nustatyta, kad subjektyvios gerovės komponentai, susiję su tokiais asmenybės bruožais kaip optimizmas, savęs vertinimas, neurotiškumas, ekstraversiškumas, atvirumas naujai patirčiai, sutarimas su kitais, sąžiningumas, yra santykiškai susiję ir su asmenybės predispozicija jaustis laimingam (Šilinskas, Žukauskienė, 2004), todėl tyrimo metu gilintasi į socialinio bendravimo nuostatos ypatumus. Socialinio bendravimo nuostata gali būti traktuojama kaip mokytojo / mokytojos subjektyvios gerovės išgyvenimo apraiška. Taip teigti galima, nes ši nuostata formuojasi veikiant įvairiems veiksniams, tarp kurių vieni svarbiausių — asmenybės emocinės reakcijos į gyvenimo įvykius bei išgyvenama įtampa dėl sociokultūrinės aplinkos lūkesčių apie atliekamus vaidmenis profesinėje ir asmeninėje veikloje. Tad kūno kultūros mokytojų, kaip esančių tarp ribinius vaidmenis turinčių pedagogų, neigiamą socialinio bendravimo nuostatą dera aiškinti tyrimais, kurie rodo, kad ribinius vaidmenis mokykloje atliekantys mokytojai, ypač kūno kultūros, yra bendraujantys, entuziastingi, nors ir agresyvūs (Hendry, 1975; Laker, 2000). Pastarojo dalyko mokytojai labiau orientuoti į pasiekimus, dėl to kartais stokoja socialinio išvalgumo, bendrojo išprusimo (Blinstrubas, 2002; Curtner-Smith, 2001), noro dirbti mokytoju (Šeščilienė, 2001; Ivaškienė, Baltaplūkytė, 2004; Karanauskienė, Kardelis, 2005). Jie ieško situacijų, kad galėtų dominuoti (Silverman, Subramaniam, 1999). Taip pat teigiama, kad kūno kultūros mokytojai šį jausmą išgyvena ir bendraudami su mokiniais, kai jiems demonstruoja draugiškumą, ir su galingesniais grupės nariais (tarkim, mokyklos

administracija), kai rodo jiems nuolankumą. Tai leidžia manyti, kad bendraudami kūno kultūros mokytojai išgyvena dėl tokio vaidmens naštos. Tokia situacija gali lemti ir jų socialinio bendravimo nuostatos neigiamus ypatumus, lyginant su kitų specialybių mokytojais. Tyrimo rezultatai taip pat leidžia teigti, kad kūno kultūros mokytojų, ypač vyrų, santykiai su kolegomis, mokiniais ir jų tėvais dėl žemo pedagogo profesijos prestižo vartotojiškoje visuomenėje iš dalies nėra geri.

Profesinius kūno kultūros mokytojų gebėjimus kaip vientisą sistemą, lemiančią profesinės veiklos sėkmingumą, sudaro daugelis komponentų, kurie sujungia ir bendruosius pedagoginius, ir dalykinius (motorinius-pedagoginius) (Бурлакова, 2000). Profesiniai kūno kultūros mokytojo gebėjimai determinuoti asmenybinių, morfologinių, fiziologinių, psichologinių, psichosocialinių integralios asmenybės požymių. Be to, profesinių gebėjimų struktūra priklauso nuo lyties. Moters veikla labiau susijusi su psichologiniais komponentais (dėmesio patvarumu, valia, emociniu stabilumu), vyrų — su morfologiniais (ūgiu, svoriu ir jų santykiu). Kūno kultūros veikloje pastebimas ir socialinis-psichologinis lyčių skirtumas: moterys praktiškesnės ir rūpestingesnės, siekiančios mokytojo karjeros per pamokas ugdant mokinių kūno kultūrą, o vyrai išsiskiria aukštesniu intelektu, jie radikalesni, savarankiški, orientuoti į mokyklos sporto komandų treniravimą, o mokymą per pamokas traktuoja kaip karjeros netikėtumą (Curtner-Smith, 2001). Tyrimu atskleistus vyrų ir moterų socialinio bendravimo nuostatos skirtumus aiškina psichologinės studijos, teigiančios, kad moterys save apibūdina kaip empatiškas, gebančias suprasti kitų žmonių jausmus (Мельникова, 2003). Taip pat nustatyta, kad moterys geriau nei vyrai atkoduoja aplinkinių emocinius išgyvenimus ir juos interpretuoja, o tai lemia tradicinius vyrų ir moterų vaidmenis (Parsons, 1949 — cit. iš: Lemme, 2003). Moteriškas raiškos vaidmuo suprantamas kaip ryšių užmezgimas ir palaikymas, nes moterys dažniausiai studijuoja socialines paslaugas, humanitarinius mokslus, mokytojų rengimą ir pedagogiką (Žukauskienė, Šakalytė, 2003), o vyrų tradicinis interpretacinis vaidmuo juos orientuoja į tikslą ir laimėjimus, taigi ir vyravimą, nepriklausomybę, racionalumą, todėl daugiau jų studijuoja fizikos mokslus, inžineriją, kompiuteriją, statybą (plačiau žr. ten pat).

Gautą neigiamesnę vyrų socialinio bendravimo nuostatos rezultatą paaiškina ir tas faktas, kad vyrai ir moterys apskritai skirtingai traktuoja sėkmę

darbe: moterims svarbiausia santykiai, bendradarbiavimo kultūra, vyrams — pasiekimai, sėkmė, kuri suprantama kaip statusas, įtaka, veiklos nauda (Lemme, 2003). Be to, neigiamesnė vyrų socialinio bendravimo nuostata gali būti susijusi ir su biologiniais veiksniais (galvos smegenų kairiojo pusrutulio veikla) ir su tradiciškai suvokiamu vyro instrumentiniu vaidmeniu (Мельникова, 2003). Kadangi aprašomo tyrimo metu moterys turi teigiamesnę socialinio bendravimo nuostatą nei vyrai, žvilgtelta ir į kitus Lietuvoje atliktus tyrimus. Teiginį, kad moterims svarbūs darbiniai santykiai, patvirtina privačiose struktūrose atliktas tyrimas, kuriuo nustatyta, kad dirbančios moterys rečiau nei vyrai patenkintos santykiais organizacijoje, savo padėtimi ir mano, kad vyrams lengviau siekti karjeros (Daukantienė, 2006). N. Petkevičiūtės ir A. Saudargaitės (2006) tyrimas atskleidė, kad labiausiai darbine veikla nusivylusios 31—40 m. moterys ir tos, kurios dirba privataus kapitalo organizacijose. Visos tiriamosios retokai patenkintos bendravimu darbo vietose, nes 30% jaučiasi nepripažintos kolegų, o tarp nepasitenkinimo darbu veiksmų kaip svarbiausias nurodytas mažas ir netinkamas atlygis (38%). Kadangi mūsų tyrimas atliktas biudžetinėse organizacijose, tai iš dalies lemia ir kitus rezultatus. Mat ir minėtosios autorės nurodo, kad fiziniai (susiję su darbo sąlygomis) stresoriai dažniau nei socialiniai veikia biudžetinėse organizacijose dirbančias moteris.

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad neigiamą socialinio bendravimo nuostatą gali lemti ir tokios asmenybės savybės kaip optimizmas, sutarimas su kitais, savigarba, ekstraversiškumas, sąžiningumas, t. y. kuo mažiau asmeniui būdinga kuri nors savybė, tuo didesnis jo / jos neigiamas emocingumas, taigi ir neigiama bendravimo nuostata. Tokie asmenys yra žemesnio subjektyvios gerovės išgyvenimo lygio, ir tai leidžia kelti prielaidą, kad jie retai patenkinti ir darbu, ir laisvalaikiu, ir artimais ryšiais.

IŠVADOS

1. Tirtiems kūno kultūros mokytojams, lyginant su kitų specialybių mokytojais, būdingesnė neigiama socialinio bendravimo nuostata, pasireiškianti neatskleistu ir atviru žiaurumu bendraujant su kitais žmonėmis bei susidarant nuomonę apie juos. Kitų specialybių mokytojai labiau nei kūno kultūros ir pradinių klasių mokytojai išsiskiria negatyviu požiūriu į bendravimo partnerius bei niurzgėjimu.
2. Tyrimu atskleista neigiamesnė vyrų nei moterų socialinio bendravimo nuostata, kuriai būdingas atviras žiaurumas bendraujant su žmonėmis, pagrįstas negatyvus požiūris į kitus, ypač apie juos samprotaujant, ir negatyvi bendravimo su aplinkiniais patirtis.

LITERATŪRA

- Beighle, A., Pangrazi, R. P. (2002). The seven habits of highly effective physical education teachers. *Teaching Elementary Physical Education*, 13 (4), 6—9.
- Blinstrubas, A. (2002). Būsimųjų mokytojų bendrasis išprusimas kaip edukacinės diagnostikos objektas. *Acta Paedagogica Vilnensia*, t. 9, 52—63.
- Curtner-Smith, M. D. (2001). The occupational socialization of a first-year physical education teacher with a teaching orientation. *Sport, Education and Society*, 6 (1), 81—105.
- Daukantienė, N. (2006). Darbo rinkos pokyčiai Lietuvoje: moterų ir vyrų padėties aspektai. *Filosofija. Sociologija*, 4, 46—54.
- Geriausi mokiniai renka savo geriausius mokytojus. (2003). *Specialus informacinis leidinys*. Vilnius.
- Hargreaves, A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto Alba.
- Hendry, L. B. (1975). Survival in a marginal role: The professional identity of the physical education teacher. *British Journal of Sociology*, 26 (4), 465—477.
- Ivaškienė, V., Baltaplūkytė, N. (2004). Lietuvos ir Vokietijos studentų požiūris į studijas ir kūno kultūrą. *Kūno kultūra, sportas ir mokslas studentų gyvenime: tarptautinės mokslinės konferencijos pranešimai*. Sud. R. Mažeikienė. Kaunas: LKKA. P. 39—48.
- Karanauskienė, D., Kardelis, K. (2005). The relationship between students' academic identity and academic achievements. *Social Sciences*, 1 (47), 62—71.
- Laker, A. (2000). *Beyond the Boundaries of Physical Education: Educating Young People for Citizenship and Social Responsibility*. London and New York: RoutledgeFalmer.
- Lemme, B. H. (2003). *Suaugusiojo raida*. Kaunas: Poligrafija ir informatika.
- Macdonald, D. (1999). The “professional” work of experienced physical education teachers. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70 (1), 41—55.
- Panczyk, W. (2005). School physical education and the perspectives of physical activity in the consumer society. In J. Kosiewicz (Eds.), *Sport, Culture and Society*. Warsaw: Akademia Wychowania Fizycznego. P. 371—379.
- Petkevičiūtė, N., Saudargaitė, A. (2006). Moterų streso ypatumai skirtingo tipo organizacijose. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 39, 189—202.
- Silverman, S., Subramaniam, P. R. (1999). Student attitude toward physical education and physical activity: A review of measurement issues and outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education*, 19 (1), 97—125.
- Šeščilienė, I. M. (2001). Būsimųjų kūno kultūros mokytojų

pažintinio kryptingumo ypatumai. *Ugdymo psichologija*, t. 4, 1 (8), 38—41.

Šilinskas, G., Žukauskienė, R. (2004). Subjektyvios gerovės išgyvenimas ir su juo susiję veiksniai vyrų imtyje. *Psichologija*, 30, 47—58.

Tjeerdsma, B. L. (1999). Physical education as a social and emotional development laboratory. *Teaching Elementary Physical Education*, 10 (4), 12—16.

Turauskas, L. (2006). *2002—2006 metų geriausių abiturientų ir jų tėvų apklausų duomenų palyginamosios analizės pateiktis* [žr. 2008 12 09]. Prieiga internetu: http://src.takas.lt/gallery/svetimas/geriausi/docs/Telekom_mokiniai2006_pristatymas.ppt

Žukauskienė, R., Šakalytė, J. (2003). *Moterų profesinė karjera*. Vilnius: A. Malinausko IĮ.

Бойко, В. В. (2000). Методика диагностики коммуникативной установки. В Д. Я. Райгородский (Ред.), *Психологические тесты*, 2, 298—302. Самара: Издательский дом «БАХРАХ».

Бурлакова, Н. Ю. (2000). *Профессиональные способности в структуре интегральной индивидуальности учителя физической культуры*. На правах рукописи. Пермь: Пермский государственный педагогический университет. Prieiga internetu: <<http://diss.rsl.ru/diss/03/0001/030001023/pdf>>.

Мельникова, А. А. (2003). *Язык и национальный характер. Взаимосвязь структуры языка и ментальности*. Санкт-Петербург: Речь.

Сиваков, В. И. (2004). Педагогическое воздействие на психоэмоциональное напряжение школьников на уроках физической культуры. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*, 1, 17—19.

Столяров, В. И., Самусенкова, В. И. (1996). Современный спорт как феномен культуры и пути его интеграции с искусством. *Спорт и искусство: альтернатива-единство-синтез*, 49—164.

ATTITUDES OF TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION AND OTHER SUBJECTS TOWARDS SOCIAL COMMUNICATION

Laimutė Kardelienė

Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

Academic research on the hierarchy of statuses of teachers of various subjects demonstrate that teachers at schools are valued differently regarding the subject they teach. It has been established that subjects which are not concluded by exams typically bear low status as they are peripheral in the context of the main instrumental function of the school. It has been claimed that school directors corroborate the idea of limitedness of physical education teachers since they share the opinion of other teachers that physical education teachers bear (and are attributed) lower responsibility. This situation frequently causes friction among teachers which hampers communication and partially conditions the withdrawal of males (especially specialists of physical education) from pedagogical activity. The aim of the study was to reveal the attitude of teachers of physical education and other subjects towards social communication from stand point of professional identity.

In the comparative study, we developed a convenience sample of 108 individuals including 24.3% of males and 75.7% of females. The participants of the study were selected from Kaunas secondary schools. In order to reveal the attitudes of the participants to social communication, the questionnaire method by V. V. Boiko was applied.

It was established that physical education teachers in comparison to teachers of other subjects more frequently had negative attitudes towards the participant(s) of a communicative situation. It is possible to presume that more negative attitudes of males rather than females to social communication may be related to both biological factors (activity of the left hemisphere of the brain) and to the traditionally-conceived instrumental role of males. The results of the analysis may validate the claim that the relationship of physical education teachers, especially males, with their colleagues, students and their parents are partially poor due to the low prestige of the pedagogical work in the consumer society.

Keywords: attitudes of physical education teachers, communication, social situations, instrumental role of males, prestige of the pedagogical profession.

Gauta 2008 m. spalio 2 d.
Received on October 2, 2008

Priimta 2008 m. gruodžio 9 d.
Accepted on December 9, 2008

Laimutė Kardelienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 37 302637
E-mail laimutekk@gmail.com